

Sławomir Gala

APELATYWNO-ANTROPONIMICZNE STRUKTURY
Z SUFIKSEM *-AJŁO*

Struktura wyrazu jako rezultat procesu derywacyjnego w świetle teorii J. Rozwadowskiego (RozO) rozumiana jest jako zespół środków derywacyjnych w ustalonych za pomocą tych środków jednostkach leksykalnych. Powołane nowe jednostki pomnażają zasób leksykalny języka, wchodząc w układ określonych kategorii słowotwórczych. Wynikające z istoty słowotwórstwa jako procesu derywacyjnego pojęcie struktury znaku językowego i jego funkcji odnosi się do zasobu apelatywów. Nazwy własne, które – jak wynika ze sformułowanej przez Ferdynanda de Saussure'a teorii znaku – wyrażają funkcję sygnifikacyjną w płaszczyźnie parole, nie langue, zawierają morfemy derywacyjne o funkcji znaczenia onimicznego (BlanL, 13), realizowanego w płaszczyźnie onomastycznej, w opozycji do znaczenia językowego, właściwego polu semantycznemu. Ta właściwość wynika z ich peryferyjnego charakteru, bowiem nomina propria są znakami przekazującymi w procesie mówienia informację wyróżniającą, która jest indywidualnym przedstawieniem psychicznym, uwarunkowanym przez konkretyzujący wpływ kontekstu i sytuacji. Z tych językowych i pozajęzykowych właściwości wynikają istotne różnice funkcji, jakie pełnią morfemy derywacyjne w derywatach apelatywnych i antroponimicznych. Wielofunkcyjność kategorialna formantów apelatywnych na gruncie antroponimicznym ograniczona zostaje do jednofunkcyjności. Wielość kategorii takich jak, nomina actioni, n.acti, n.agenti itd. zostaje zastąpiona jedną kategorią antroponimów, w ramach której mogą wyodrębnić się podkategorie. Struktura derywatu apelatywnego kształtuje się w apelatywnej płaszczyźnie derywacyjnej, podczas gdy struktura nazwy własnej ustala się bądź w płaszczyźnie apelatywno-onomastycznej, bądź onomastycznej. Dwupłaszczyznowość derywacyjna nomem proprium jest jednocześnie wskaźnikiem kierunku procesu, w wyniku którego ustala się nazwa własna. Jest także kryterium rozstrzygającym o prymarności czy sekundarności struktury nazwy

własnej. Zatem nomina propria rozpatrywane genetycznie, wtórne w stosunku do apelatywów mogą być prymarne lub sekundarne zarówno w płaszczyźnie leksykalnej jak i morfologicznej. Prymarne leksykalnie będą te nazwy własne, które jako leksykalne jednostki antroponimiczne ustaliły się na gruncie onomastycznym, a więc są rezultatem derywacji w płaszczyźnie onomastycznej lub apelatywno-onomastycznej i pomnożyły zasób nazw, które nie znajdują odpowiedników w zbiorze apelatywnym. Sekundarne leksykalnie będą nazwy osobowe przeniesione ze zbioru leksykalnego apelatywów. Jako sekundarne morfologicznie określimy derywaty antroponimiczne tworzone w obu płaszczyznach derywacyjnych za pomocą sufiksów występujących pierwotnie w strukturach apelatywnych, które na gruncie onomastycznym przybrały nową funkcję formantów antroponimicznych. Prymarnymi morfologicznie będą te derywaty, w skład których wchodzi morfemy derywacyjne właściwe wyłącznie antroponimii, są wytworem procesów onomastycznych. W apelatywach jeśli wystąpią, to wtórnie, mają więc charakter morfemów sekundarnych. Takimi strukturami prymarnymi morfologicznie (słowotwórczo) w antroponimii będą nazwy z typowo antroponimicznymi formantami złożonymi typu *-elski*, *-elewski*, *-aliński*, *-uliński*, *-alski*, *-ulski* itd., notowanymi na gruncie polskim od XVI w. (GalP, 412).

Stosowane tu pojęcie prymarności i sekundarności jest pochodną rozumienia elementów języka jako jednostek zhierarchizowanych genetycznie i funkcyjnie. Szersze niż u S. Rosponda (RospK) rozumienie pojęć wynika z założenia, że każdy akt nazwotwórczy, czy to w płaszczyźnie apelatywnej, czy onomastycznej ma charakter dychotomiczny, a powoływane jednostki leksykalne stanowią zasób leksykalny jako całość z tą różnicą, że nomina appellativa pełnią funkcję semantyczną w płaszczyźnie langue, nomina propria w płaszczyźnie parole.

W kontekście powyższych ustaleń, przyjmując jako dodatkowe kryterium chronologiczne i geograficzne, spójrzmy na apelatywne i antroponimiczne struktury, których wspólnym elementem jest sufiks *-ajło*. Derywaty apelatywne omawianego typu szczególnie ze względu na pochodzenie typu oraz jego funkcję kategoriałną znalazły się zarówno w ujęciu podręcznikowym (GaerG, 278, KlemG, 199, GrzegS, 223), monograficznym w grupie sufiksów z podstawowym *-l-* (DorM), a także w publikacjach o charakterze artykułów (por. KurF, StrumU, BedP, SzymI, 17, SmoczN, 71, MańL, 189–192). Zgromadzone przez K. Długosz–Kurczabową (KurF) głównie ze słowników, ale także i innych możliwych źródeł, np. pracy S. Hrabca (HrabE), Z. Kawyn–Kurzowej (KawP) przykłady (21 derywatów), notowane w polszczyźnie ogólnej, środowiskowej i regionalnej, takie jak np. z XVI w. *szukajło* 1) 'ten, co ciągle szuka', 2) 'włóczęga, złodziej, rozbójnik': *szukać*; z XVIII w. *brzechajło*, *brechajło* w znaczeniu 'szczekacz, bełkotacz, obmawiacz': *brzechać*, *brechać* 1) 'szczekać', 2) 'wygadywać'; z XIX w. *jąkajło*, tyle samo co *jąkała* : *jąkać się*, *popychajło*

w znaczeniu osoby, którą się wszyscy posługują, wykorzystują do byle jakiej pracy: *popychać*, *strachajło* 'człowiek bojaźliwego usposobienia, tchórz' : *strachać* się; z XX w. *pociągajło* 'pijak' : pociągać, *wykidajło* 'odźwierny, portier, wyrzucający z lokalu niepożądanych gości' : *wykidać* (KurF, 21-23, 31), uzupełnione ewentualnymi przykładami, np. gw. *ćuhajło*¹ 'włóczęga', *ciągaajło*² 'wędrowanie, włóczenie się, częste zmienianie miejsca pobytu': *ciągać* się dowodzą małej w polszczyźnie ich frekwencji. Wykazują znaczną regularność kategorialną. Tworzą nieomal bezwyjątkowo od podstaw czasownikowych nacechowane stylistycznie pejoratywne nomina agentis. Duży ładunek pejoratywnej emocji zawarty jest zarówno w podstawowym, pierwotnie partycypialnym *-l-* jak i postpozytywnym *-o* (GalP, 361, 416, KawP, 10). Nastąpiła tu, podobnie jak w odniesieniu do formacji z postpozytywnym *-a (-ala)* swoista deformacja stylistyczna, tzn. wyrażanie przez struktury rezerwowane dla rodzaju nijakiego męskich nazw wykonawców czynności. W następstwie tego procesu, znanego nie tylko językowi polskiemu (SafR) nastąpiło przejście tej funkcji przy zachowaniu pierwotnej właściwości wyrażania kategorii słowotwórczej. W przytoczonych przykładach i pozostałych obserwujemy kumulowanie zawartości stylistycznej poprzez nakładanie się emocji pejoratywnej niesionej przez sufiks z ładunkiem zawartym w czasownikowych podstawach derywacyjnych. Typ *-ajlo* mimo względnej regularności kategorialnej zyskał te właściwości stylistyczne, które szczególnie eksponowane są w antroponimii.

W dyskusji na temat pochodzenia formacji wyodrębniają się cztery stanowiska: 1) postulujące wiązanie sufiksu z podłożem północnokresowym, polsko-litewskim, pograniczem białoruskim, 2) mówiące o proveniencji ukraińskiej, 3) sięgające podłoża ruskiego w ogóle, 4) opowiadające się za polskim, rodzimym charakterem sufiksu.

Stanowisko pierwsze, wypowiedziane już w roku 1905 przez T. Benniego a następnie przez J. Łosia, H. Gaertnera, L. Bednarczuka i innych (KurF, 28) zbudowane było na przeświadczeniu, że struktury omawianego typu wprowadzone były do literatury pięknej przez romantyków i do dziś są zachowane jeszcze w gwarach Litwy, Łotwy i Białorusi oraz dostrzeganiu zbieżności funkcyjnej między litewskim *-aila* a polskim *-ajlo*, por. litewskie *nerimaila* 'człowiek niespokojny, ruchliwy': *nerimauti* 'być niespokojnym', *sapaila* 'papla, pleciuga': *sapalis*, *sapalioti* 'paplać, bredzić' (OtG, 130-131).

Za ukraińskim pochodzeniem sufiksu opowiedział się między innymi S. Hrabec, który w ukraińskich apelatywach, takich jak *szukajło*, *balakajło* 'gadula', *miniajło* 'zmieniacz pieniędzy' widział wzorce leksykalne przejmowane wraz z literaturą S. Klonowica, P. Cieklińskiego, D. Birkowskiego (KurF, 27). B. Strumiński w oparciu o wymienione przykłady określa dolną

¹ Przykład notowany przez P. dr B. Janiak w gwarze Niemirowa, Białostockie.

² Przykład lokalizowany w miejscowości Degucie, Suwalskie, otrzymałem od prof. K. Dejny.

granicę wpływu struktur na język polski, lokalizując je co najmniej w drugiej połowie XVI w. Zdaniem autora *Ukrainizmów gramatycznych we współczesnym języku polskim* (StrumU) za ukraińskim pochodzeniem sufiksu przemawia brak białoruskiego akania. Dodajmy, iż postać sufiksu *-ajla* znalazłaby na gruncie polskim duże wsparcie w rodzimych współfunkcyjnych apelatywnych strukturach derywowanych sufiksami z podstawowym *-l-* i wygłosowym *-a*, np. *-ala*, *-uła*, *-ola* itd. Za ukraińskim pochodzeniem sufiksu opowiedzieli się także autorzy uniwersyteckiej gramatyki historycznej (KlemG, 199), S. Rospond (RospG, 202) oraz M. Szymczak, który przesunął dolną granicę wpływów na wiek XVIII.

O ruskim pochodzeniu sufiksu i derywatów nim utworzonych pisał A. Brückner w przekonaniu, że ten znamieny stylistycznie sufiks, podobnie jak inne o podobnej nośności pejoratywnej, mógł się tylko wywodzić z języków ruskich. Podobną opinię kilkadziesiąt lat później wypowiedziała Z. Kawyn-Kurzowa w pracy *Polskie rzeczowniki męskie na -o na tle słowiańskim* (KawP, 76).

Rodzimego charakteru struktur dowodził W. Doroszewski. Autor monografii słowotwórczych widział wykładnik *-ajlo* jako apelatywny formant złożony z przyrostka *-aj* oraz *-lo* (DorM, 63). O polskim pochodzeniu świadczy także F. Sławski (Sław, 88) oraz autorki *Słowotwórstwa współczesnego języka polskiego* (GrzegS, 223). Tak więc z różnych stanowisk i przytoczonych opinii wyłania się wspólna właściwość kategoriajno-stylistyczna apelatywnych struktur, wyrażana przez formant, wyniesiona zapewne z podłoża indoeuropejskiego przez podstawowe *-lo-*, które zarówno na gruncie litewskim jak i języków słowiańskich poprzez absorpcję z sąsiednimi morfemami stawało się sufiksem o wymienionych wyżej właściwościach. Dlatego F. Sławski (Sław, 88) omawiając kontynuanty indoeuropejskiego sufiksu *-lo-* na gruncie słowiańskim przytacza polskie apelatywy *krzykała* obok *krzykajło*.

Podobnie jak w apelatywach sufiks *-ajlo* występuje w funkcji wykładnika derywacyjnego w nazwach własnych ludzi. Tworzy nomina propria w dwóch płaszczyznach derywacyjnych – apelatywno-onomastycznej i onomastycznej. Podstawy apelatywne, które wyznaczają pierwszy typ płaszczyzny stanowią obok rzeczowników, por. *Dekajło* KWar: *deka* SPol XVI; *Adonajło* KWar: *adonis* SW; *Kokotajło* KWar: *kokot*, *kokota* SW; *Skirgajło* KWar Dęb, *Skirgajłło* KRym: *skierdź* ‘pasterz wiejski’ z litewskiego (*s*)*kerdzius* SW; *Żołobajło* KRym: ruskie *żolob* BSE; *Żywotajło* 1846 TP Hrb: *żywot* SW głównie czasowniki, por. *Bikajło* 1846 TP Res: *bikać*, *bikować* SW; *Biegajło* KWar BIP, Sw, Ter, Dęb, *Biegajłło* KWar SIN: *biegać* SW; *Czekajło* KWar: *czekać* L; *Czokajło* KRym: *czokać* SW; *Czupajło*, *Czupajłło* KRym: *czupić* L, *czupić* SW; *Drygajło* KWar: *drygać* SW; *Drymajło* KRym: *drzemać*, *drzymać* SW; *Gibajło* KRym: *gibać* SW; *Gryzmajło* KRym: *gryzmolić* SW; *Hopajło* KRym: *hopać* SW; *Kiwajło* HrabE: *kiwać*, *kiwać się* SW; *Kollupajło* KRym:

kolupać SW; *Kusajlo* 1851 WPP Jas: *kusać* SW; *Niewidziajlo*, *Niewidziajłlo* KWar Krs: *nie widzieć* SW; *Pierzchajlo* KRym: *piezchać* SW; *Poczekajlo* KRym: *poczekać* L; *Poczynajlo* KWar: *poczynać* SW; *Ryngajlo* KWar BłP, *Rengajlo* 1846 TP Lub: *ryngować* SW, por. też *ryng* SW; *Sipajlo*, *Sipajłlo* KRym: *sipieć* SW; *Szelepajlo* 1846 TP Hrb: *szelepać* SW; *Szumajlo* KWar: *szumieć* SW; *Szewajlo* KRym: *szyć*, *szywać*, *szyjewać*, *szew* SW; *Szybrajlo* KWar: gw. *szybrać*, *sibrać* 'zamaszyście tańczyć'; *Świtajłowa* f. KWar Roz: *świtać* SW; *Zybajlo* KRym: *zybać* SW. Płaszczyznę onomastyczną wyznaczają podstawy antropomiczne dwóch rodzajów, nazwy własne osób pochodzenia apelatywnego, takie które na gruncie polskiego języka są derywatami odpelatywnymi, por. *Bekajlo* KWar: *Bek* SSNO: *bekać* SPol XVI, SW; *Bugajlo* KRym: *Buga* RospSNS: *bugi* pl.t. L, *Buga* BSE; *Bukajlo* KRym: *Buk* RospSNS: *buk*, *bukać* Cn; *Dzirwajłlo* KRym: *Dzierwa* KozN, 103: *dzirbić się* SW; *Grzymajlo* KRym: *Grzym*, *Grzymisław* SSNO: *grzymać* BSE; *pogrzymać* SSE; *Papajlo* 1846 TP Jas: *Papa* SSNO: *papa*, *papać* L, SW; *Procajlo* RymK: *Proc*, *Procz* RospSNSK: *Prokop*, *Protazy*, *proca*, *praca* BSE; *Prockajlo* KRym: *Proc(e/k/a,o)*: *Proc*, *Procz* jak wyżej; *Rogajlo* KRym: *Rog* SSNO: *róg* L; *Szypajlo* KRym: *Szyp* SSNO: *szyp* ASStp, *szypa* SW oraz nazwy genetycznie pierwotne: *Bohajlo* KWar BłS: *Boguchwał*, *Bogumil*, *Bogusław* TaszN, 65; *Morchajlo* 1846 TP Hrb: *Melchior*; *Rumigajlo* KWar: *Rum-iga*: *Rom-*, *Rum-*: *Roman*; *Samagajlo* KRym: *Sam-ga*: *Sam-*: *Sambor*, *Samosąd...* SSNO; *Siomkajlo* KRym: *Siomek*: *Siema* TaszN, 47; *Songajlo* KWar: *Son-ga*: *Sonia* SI; *Szurogajlo* KRym: *Szur-oga*: *Szura*, *Aleksander*.

Penetrując możliwie dostępne na gruncie polskim źródła, takie jak opracowania onomastyczne – słowniki, kartoteki do słowników, monografie regionalne historyczne i współczesne, publikowane i w postaci maszynopisów, teksty historyczne, zawierające materiały antropomiczne, teksty archiwalne – manuskrypty skatalogowane oraz nie opracowane, niekiedy pozostające poza zasięgiem informacji archiwistycznej, wydobyto ponad pięćdziesiąt derywatów antropomicznych. Najobfitsze w materiał były dwa rodzaje źródeł, XIX-wieczne wykazy uposażeń i podatków chłopskich oraz kartoteki współczesnych nazwisk prof. Kazimierza Rymuta i zgromadzona przez prof. Pawła Smoczyńskiego.

Mimo ponad dwukrotnie większej ilości derywatów antropomicznych od struktur apelatywnych określiłbym je jako peryferyjne zarówno ze względu na stosunkowo niską frekwencję, ograniczoność terytorialną do wschodnich, głównie południowo-wschodnich obszarów Polski oraz stosunkowo późną aktywność derywacyjną. Nie wykluczając wcześniejszych przykładów, co potwierdza notowane w pracy S. Hrabca hasło *Kiwajlo* (HrabE), wyraźna ich większość notowana jest w źródłach XIX-wiecznych i nowszych. Dla przykładu podajmy, że współfunkcyjny typ *-ala* występuje w ponad ośmiuset derywatach, w przekroju chronologicznym od XIII do XX w., na obszarze

całej Polski (GalP, 361–366, mp. 6). Dużą natomiast frekwencyjną, geograficzną zbieżność wykazuje z innym, należącym do tej rodziny sufiksów typem *-alo*, który od XIV do XX w. derywował głównie na obszarze południowo-wschodniej Polski ponad czterdzieści nazw. Układ podstaw derywacyjnych, w większości apelatywnych, głównie czasownikowych nawiązuje wyraźnie do struktur apelatywnych. Poszerzenie zakresu łączliwości sufiksu o podstawy rzeczownikowe w postaci *nomen proprium antroponicum* przekonuje, że ten prymarnie apelatywny sufiks zapewne w okresie średniopolskim występuje w nowej funkcji formantu antroponicznego. Zbieżność chronologiczna struktur apelatywnych i antroponicznych przekonuje, że te drugie ustalały się wprawdzie w płaszczyźnie apelatywno-onomastycznej na wzór apelatywów od podstaw czasownikowych, w następnej fazie dopiero w płaszczyźnie onomastycznej od imiennych podstaw antroponicznych. Wobec przedstawionych ustaleń w zakresie prymarności i sekundarności omawiane antroponiczne struktury z *-ajło* zaliczymy do sekundarnych morfologicznie, prymarnych leksykalnie, bowiem zestawiając nazwy własne z wyrazami pospolitymi nie znaleziono odpowiedników leksykalnych, to znaczy takich jednostek apelatywnych, które byłyby przeniesieniami na grunt onomastyczny.

Wtórny w nazwach własnych formant *-ajło*, który ze względów stylistycznych zyskał miano wykładnika antroponicznego został przejęty z rodzimego gruntu apelatywnego. Przytoczony przez K. Długosz-Kurczabową zasób apelatywów wydobyty został ze słowników języka polskiego. Rodzimość antroponicznych derywatów zdają się potwierdzać także nawiązujące do struktur apelatywnych rodzime apelatywne podstawy derywacyjne nazw własnych. Powyższe argumenty wspierają stanowisko W. Doroszewskiego, opowiadającego się za polskością apelatywnego sufiksu *-ajło*, będącego – zdaniem autora – rezultatem zespolenia rzadkiego w polszczyźnie sufiksu *-aj* z *-lo* (DorM, 63). W kontekście tego stwierdzenia dodajmy, że formacje antroponiczne na *-aj(a)* nie należą do wyjątkowych w polszczyźnie. Z różnych sufiksów z podstawowym *-j-*, jak wykazał E. Breza (BrezP, 196), te są najliczniej potwierdzone. Dane ilościowe przytoczone przez autora pracy o polskich nazwach osobowych z sufiksem *-j-* możemy jeszcze uzupełnić materiałem z kartoteki P. Smoczyńskiego, w której wynotowałem ponad 190 przykładów. W tych właśnie, w pewnym zakresie współfunkcyjnych strukturach z *-aj* derywaty z *-ajło* miały wsparcie. Ich ograniczoność do obszaru wschodniej a właściwie południowo-wschodniej Polski, powodowana jest w dużym stopniu wygłosowym *-o*. Geografia zapisów omawianego typu wykazuje zbieżność terytorialną z nazwami osobowymi różnych typów z pozytywną samogłoską (por. KawP, 230, GalP, 367). Głównie ze względu na ograniczony do obszarów wschodnich zasięg występowania derywatów antroponicznych, wspieranie rodzimego wykładnika wschodniosłowiańskim,

czy litewskim sufiksem wykluczyć się nie da, bowiem sufiks ten ze względu na historyczną proveniencję ma charakter ogólnosłowiański, sięgający podłoża indoeuropejskiego.

SKRÓTY

- ASStP – M. Arct, *Słownik staropolski*, Warszawa 1914.
- BedP – L. Bednarczuk, *Z północno-wschodniej peryferii polszczyzny*, Jęz. Pol. 1974, z. 5, s. 326–332.
- BlanL – V. Blanar, *Linguistický a onomastický status vlastného mena*, „Onomastica” 1976, 21, s. 5–18.
- BrezP – V. Breza, *Polskie nazwy osobowe z sufiksem -j-*, „Onomastica” 1981, 26, s. 183–201.
- BSE – A. Brückner, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa 1957.
- DorM – W. Doroszewski, *Monografie słowotwórcze II. Formacje z podstawowym -ł- w części sufiksальной*, „Prace Filologiczne” 1929, 14, s. 34–85.
- f. – femininum.
- GaerG – H. Gaertner, *Gramatyka współczesnego języka polskiego, 3. Słowotwórstwo*, Lwów 1934.
- GalP – S. Gala, *Polskie nazwy osobowe z podstawowym -ł-/ł- w części sufiksальной*, Łódź 1985.
- GrzegS – R. Grzegorzczkova, J. Puzynina, *Słowotwórstwo współczesnego języka polskiego. Rzeczowniki sufiksálne rodzime*, Warszawa 1979.
- gw. – gwarowy.
- HrabE – S. Hrabec, *Elementy kresowe w języku niektórych pisarzy polskich XVI i XVII wieku*, Toruń 1949.
- KawP – Z. Kurzowa, *Polskie rzeczowniki męskie na -o na tle słowiańskim*, Wrocław 1970.
- KlemG – Z. Klemensiewicz, T. Lehr-Splawiński, S. Urbanczyk, *Gramatyka historyczna języka polskiego*, Warszawa 1964.
- KozN – S. D. Kozierowski, *Nazwiska, przezwiska, przydomki, imiona polskie niektórych typów słowotwórczych. Księga rodzaju ludu polskiego*, cz. 1, Poznań 1938.
- KRym – Kartoteka słownika nazwisk współczesnych Polaków w Zakładzie Onomastyki Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie (za udostępnienie materiałów składam słowa serdecznego podziękowania Panu prof. K. Rymutowi).
- KurF – K. Długosz-Kurczabowa, *Formacje na -ajlo w języku polskim*, „Słavia Occidentalis” 1980, 37, s. 21–33.
- KWar – Kartoteka Słownika nazwisk współczesnych Polaków, w Zakładzie Filologii Słowiańskiej UMCS, miejscowości, z których pochodzi materiał: Błs – Białystok, Dęb – Dęblin, Krs – Krasnystaw, Roz – Roztoki, wieś w ZSRR, SIN – Sławocinek Nowy, Św – Świdnik, Ter – Terespol. Za udostępnienie materiałów składam słowa serdecznego podziękowania P. doc. S. Warchołowi.
- L – S. B. Linde, *Słownik języka polskiego*, t. 1–6, Lwów 1854–1860.
- MañL – W. Mańczak, *Litewskie pochodzenie sufiksu -ajlo*, „Język Polski” 1975, 55, s. 189–192.
- OtG – J. Otrębski, *Gramatyka języka litewskiego*, t. 2, Warszawa 1965.

- pl.t. – plurale tantum.
- RospG – S. Rospond, *Gramatyka historyczna języka polskiego*, Warszawa 1971.
- RospK – S. Rospond, *Struktura i klasyfikacja nazwiska słowiańskiego na podstawie „Słownika nazwisk śląskich”*, „Rozprawy Komisji Językowej WTN” 1965, 5, s. 9–63.
- RospSNS – S. Rospond, *Słownik nazwisk śląskich*, cz. 1 A–F, cz. 2 G–K, Wrocław 1967, 1973.
- RospSNSK – *Kartoteka Słownika nazwisk śląskich*, S. Rosponda, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego.
- RozO – J. Rozwadowski, *O dwuczłonowości wyrazów*, „Język Polski” 1921, 6, s. 129–139.
- SafR – H. Safarewiczowa, *Rzeczowniki na -a i na -o rodzaju męskiego w językach polskim i rosyjskim*, [w:] *Studia linguistica in honorem Thadei Lehr-Splawiński*, b.m.w. 1963, s. 143–151.
- SI – *Słownik imion*, red. A. Zaręba, Wrocław 1975.
- Sław – F. Sławski, *Słowotwórstwo bułgarskie na tle prasłowiańskim, Z polskich studiów slawistycznych*, t. 2, Warszawa 1963, s. 79–90.
- SmoczN – P. Smoczyński, *Nomina appellativa i propria we wzajemnym oddziaływaniu słowotwórczym*, „Biuletyn PTJ” 1962, 21, s. 61–82.
- SPoI XVI – *Słownik polszczyzny XVI wieku*, t. 1–12, Wrocław 1966–1979.
- SSE – F. Sławski, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, t. 1–4 i t. 5, z. 4, Kraków 1952–1979.
- SSNO – *Słownik staropolskich nazw osobowych*, red. W. Taszycki, t. 1–7, Wrocław 1965–1987.
- StrumU – B. Strumiński, *Ukrainizmy gramatyczne we współczesnym języku polskim*, „Poradnik Językowy” 1961, 9, s. 406–407.
- SW – J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, *Słownik języka polskiego*, t. 1–8, Warszawa 1900–1927.
- SzymI – M. Szymczak, *O interferencji językowej w zakresie formantów słowotwórczych (na przykładzie języka polskiego)*, „Biuletyn PTJ” 1976, 34, s. 17–23.
- TaszN – W. Taszycki, *Najdawniejsze polskie imiona osobowe*, Kraków 1925.
- TP – *Tabele prestacyjne*. WAP w Lublinie. Zespół. Rząd Gubernialny Lubelski. Wydział Skarbowy, rkp. powiaty: Hrb – Hrubieszów, Lub – Lublin, Res – Rzeszów.
- WPP – *Wykaz powinności poddańczych... Archiwum Państwowe Miasta Krakowa i Województwa Krakowskiego. Zespół C. K. Komisja Ministerialna dla Zniesienia Ciężarów Gruntowych w Krakowie w latach 1848–1851, cyrkul Jas – Jasło.*

Sławomir Gala

APPELLATIV-ANTHROPONIMISCHE STRUKTUREN MIT DEM SUFFIX *-ajlo*

Gegenstand des Aufsatzes sind appellative und anthroponimische Derivate mit dem Suffix *-ajlo*. Hier wird unser Wissen über die Genese des Suffixes sowie über die damit gebildeten Derivate ergänzt und erweitert. Im Zusammenhang mit den angeführten Stellungnahmen über die

litauische, belorussische, ukrainische bzw. polnische Herkunft der genannten appellativen Strukturen spricht sich der Verf. für ihre heimische Provenienz aus, und zwar in Anlehnung an anthroponimische Strukturen. Das Vorhandensein dieses Suffixes in litauischen, ostslawischen und polnischen Formen erklärt sich auf Grund deren gemeinsamen indoeuropäischen Herkunft: das grundlegende *-lo-* ergab durch morphologische Erweiterung mit benachbarten Morphemen (Absorption) die Gestalt *-ajlo*.